

KUVA 32. PAULAN HAUTAJAISET V. 1977.

KUVA 33. PAULAN HAUTAJAISET V. 1977.

KUVA 34. KOTONA PAULAN HAUTAJAISTEN JÄLKEEN V. 1977.

SURUTYÖTÄ, VERTAISTUKEA JA TARINALLISTA KUNTOUTUSTA

Oman lapsen kuolema kuuluu raskaimpiin ja rankimpiin tapahtumiin, joita vanhemmat voivat elämässään joutua kohtaamaan. Harri Koskela on tutkinut⁶, että monet lapsen kuoleman kokeneet vanhemmat jakavat elämänsä aikaan ennen ja jälkeen lapsen kuoleman: Osa vanhemmista kertoi, ettei enää koe itseään kokonaiseksi. Toiset taas kuvailivat rankan kokemuksen kasvattaneen henkisesti ja voimaannuttaneen heitä. Osa vanhemmista katkeroituu ja osa selviää. Liisa kuului jälkimmäiseen ryhmään; hän ei koskaan ollut katkera elämää kohtaan tai kateellinen muita ihmisiä kohtaan, vaikka tietysti suri paljon. Paulan menetyksestä huolimatta Liisa säilytti positiiviset luonteenpiirteensä.

Tässä luvussa kerron Liisasta kerrottujen muistojen ja omien kokemuksieni kautta, millä tavoin Liisa käsitteli Paulan kuolemaa. Serkkuni Leila Peltoniemi kertoi: ”Yksi muistoistani on käyntini Laitilassa. Paula oli kuollut vuosi–pari aikaisemmin. Kävimme Liisan kanssa kävelemässä, ja hänestä oli mukavaa, kun sai naisseuraa puhekaveriksi. Hänellä oli kova ikävä Paulaa. Olin silloin itse hoitoapulaiskursilla, ja hän kannusti kovasti jatkamaan opiskelussani eteenpäin. Jatkoin muutamaa vuotta myöhemmin sairaanhoitajaksi opiskeluani.”

On tutkittu, että lapsen kuoleman käsittely⁷ alkaa usein jo siinä vaiheessa, kun vanhemmat tekevät hautajaisjärjestelyjä. Uskon että tällainen konkreettinen tekeminen auttoi myös Liisaa ja Olavia alkuvaiheen sokissa. Lapsen kuoleman jälkeinen sosiaalinen tuki on hyvin tärkeää vanhempien selviytymiselle. Yksi tärkeimpiä keinoja tragedian käsittelyyn

6 Harri Koskelan (2011) väitöskirja.

7 Jäsennän lapsen kuoleman käsittelyn tapoja Ahon ja Savolaisen v. 2012 tekemän yhteenvedon pohjalta. Se pohjautuu 20 tutkimuksen tuloksiin.

on vertaistuki. Liisa sai korvaamattoman arvokasta vertaistukea Annikki Kaasilalta. Annikin ja Mikon poika Juha kuoli 1960-luvulla alle kouluikäisenä tapaturmaisesti liikenteessä. Annikki muisteli:

”Raskaitakin muistoja oli, mutta ne yhdistivät meitä. Lapsen menetyks on niin iso asia, että sekin yhdisti meitä, kun saimme yhdessä käsitellä ja muistella, mikä toi lohtua yhteiseen suruun. Paulan menetystä kävimme hoitamassa yhdessä Liisan ja Ollin kanssa vaelluksella kesällä 1977 Saariselältä itään Korvatunturia kohti toistasadan kilometrin pituisella lenkillä. Se oli pitkä ja monella tavalla raskaskin matka, mutta uskoisin, että se vaikutti myöskin helpottavasti suruun. Tältä matkalta minun silmääni on jäänyt kuva Liisasta, josta takaa ei näkynyt muuta kuin jalat ja hieman päätä suuren rinkan takaa. Ehkä rinkan taakkakin helpotti muita paineita.”

Annikki kertoi myös, miten hän ja Liisa käsittelivät lastensa kuolemaa 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa hiihtoretkillä Oloksella: ”Suurten surujen vastapainoksi meillä oli kuitenkin yksi asia, jota me hiihtoretkillämme käsittelimme jatkuvasti Liisan kanssa, nimittäin muut lapset, erityisesti omat lapsemme, tietysti, kuinkas muuten! Heitä me kehuimme, kuinka meitä oli siunattu hyvillä lapsilla. Meidän mielestä he olivat hoitaneet hyvin asiansa omassa elämässään, olivat opinnoissaan onnistuneet hyvin ja löytäneet oman tiensä. Liisa oli siinä ihana ihminen, että hän oli vapaasti sellainen kuin oli, iloinen ja vapaa puhumaan kaikesta.”

Edellä olevassa muistossa on kyse tarinallisesta kuntoutuksesta⁸. Tarinallisessa kuntoutuksessa traaginen tarina esim. oman lapsen kuolemaan liittyen voi täydentyä tai muuttua

8 Tarinallista kuntoutusta olen tarkastellut mm. Vilma Hännisen ja Jukka Valkosen (1998) sekä Sonja Lutovacin ja Raimo Kaasilan (2011) tutkimusten kautta.

vaihtoehtoisten positiivisempien tarinoiden oivaltamisen kautta. Annikki kiteytti tämän erinomaisesti, kun hän kertoi päätyneensä Liisan kanssa siihen, että suurten surujen vastapainoksi heillä on elämässä jäljellä vielä paljon iloa, joka liittyy heidän jäljellä oleviin lapsiinsa. Tämä on se valoisampi tarina, joka auttoi Liisaa ja Annikkia selviytymään.

Uskon, että Liisan kohdalla monilla kerronnallisilla selviytymiskeinoilla on ollut tärkeä merkitys hänen käsitellessään Paulan kuolemaa. Näitä voivat olla tarinallisen kuntoutuksen lisäksi tarinoiden kertominen läheisille ja terapeutin kirjoittaminen. Liisalla on aina ollut paljon hyviä ystäviä ja työkavereita. Heidän kanssaan hän puhui Paulan kuolemasta ja käsitteli sitä. Uskon, että 1970-luvun loppupuolella Paulan kuoleman jälkeen erityisesti keskustelut läheisten, ystävien ja työkavereiden, mm. Tytin, Tuovi Lallan, Helena Palomäen, Mirjam Vainion, Aili Markukselan, Kerttu Eerolan, Leila Peltoniemen ja Sinikka Kosusen ja monien muiden kanssa auttoivat Liisaa käsittelemään asiaa. Liisan työkaveri Laitilan sairaalasta Mirjam Vainio kertoi, että Paulan kuolema junaonnettomuudessa järkytti koko Laitilan sairaalan henkilökuntaa. Mirjam muisteli, että Liisa sanoi hänelle joi-takin vuosia onnettomuuden jälkeen. "Siellä Paula nyt nukkuu kukkakummun alla".

Liisan serkku, sairaanhoidon opettaja Maija Sironen muisteli: "Keskustelin Liisan kanssa eniten Koivun aseman 100-vuotisjuhlien yhteydessä vuonna 2008 Paulasta. Liisa kertoi Paulasta lämmöllä, ei vihalla eikä katkeruudella eikä vaiennut. Minulle jäi vahva kokemus, että siinä puhuu ihminen, joka on surutyön tehnyt. Pystyy puhumaan eikä suru vie elintilaa muulta elämältä eikä toisilta lähellä olevilta. Suru kulkee mukana, mutta ei tukahduta, ja kuollutta lasta voi muistaa niin kauniisti, että kuulijatkin siitä valaistuvat."

Edellä Maija kiteytti oivallisesti Liisan ajatuksia. Maijan tavoin muistan itsekin, että Paulaa muistellessaan Liisa pu-